

nameni proglašča za to ali ono in trga iz njegovega dela posamezne stavke za avtoritativen dokaz kake efemerne teze.

Kako bridko je moral spričo vsega tega občutiti Ivan Cankar prav v tem času, ko doseza vrhunec umetniškega dela, početje svojih kritikov, ko je na primer za šifro „R“ potuhnjeni pisec v SN, kjer je izšla vrsta njegovih najlepših listkov, z naravnost zgledno topoglavostjo proglašal upad njegove pisateljske sile (glej opombo XVII. zv., str. 332!). Zares bi bilo želeti, kakor je zapisal dr. Ivan Prijatelj v eseju o Cankarju „Domovina, glej umetnik!“ (Cankarjev zbornik, 1921, str. 31), „da pride sedaj (v domovini) do vsenarnodnega spoznanja ... veliki pomen Cankarjev“, četudi nas učijo skušnje prav zadnjih let, da ta čas še davno ni napočil in da se bo treba prav s Cankarjevim orožjem še boriti zoper nepojmljive pojave barbarstva, ki hočejo zavreti naravno rast slovenske kulture.

Alfonz Gspan.

CVETJE IZ DOMAČIH IN TUJIH LOGOV (1 do 4 in 7).

Urejuje profesor Jakob Šolar s sodelovanjem uredniškega odbora. Založila Družba sv. Mohorja v Celju. Uredništvo je šele nedavno dobilo pričujoče zvezke „Cvetja ...“ v oceno. Ker pa so te knjižice važne kot pomožna učila za slovensko literaturo in predvsem, ker kažejo neko določno stremljenje za raziskavanje tega ali onega stilističnega problema pri posameznih tvorcih in ker se odnos sodobnega človeka do del z ustaljeno literarno-zgodovinsko vrednostjo izpreminja, beseda o njih tudi sedaj ne bo odveč.

Simon Gregorčič, Izbrane pesmi. Priredil dr. I. Pregelj. (Cvetje ... 1.) Pregljev uvod Gregorčičevim izbranim pesmim je zanimiv predvsem po tem, da ta svojevrstni oblikovalec slovenske bsede ne išče v njih toliko duhovnih dognanj, kar je v tem slučaju zelo preprosto, ampak se ustavlja bolj pri pesnikovih izraznih sredstvih, ki dajejo njegovim pesmim svojo vrednost. Drugi poudarek leži na določitvi Gregorčičeve pesniške cene, kajti še vedno hočemo gledati v njem veliko pesniško osebnost, k čemur so v precejšnji meri pripomogli amuzični kritiki s svojimi dogmatičnimi napadi, katerim se slovenski polovičarski liberalizem, ki je Gregorčiča branil, kljub vsemu ni znal niti hotel postaviti z jasnimi nazori nasproti. Umetniško vrednost imajo v večji meri le nekatere osebno izpovedne pesmi (Nazaj v planinski raj, Zaostali ptič, Lastovkam, Človeka nikar! i. p.) ter več epičnih pesnitev. Mnoge rodoljubne, etično vzgojne, miselno čustvene ali razmišljajoče in lirično epične pesmi pa so bolj ali manj zanimive, nevsiljive pridige, kajti tehnika vzporejanja simbolnega predmeta in ideje ter miselno bogastvo je otipljivo jasno in preprosto.

Fran Levstik, Martin Krpan. Priredil dr. A. Slodnjik. (Cvetje ... 2.) Slodnjak je v svojem stvarnem uvodu k Martinu Krpanu obrazložil tudi sicer znano dejstvo, da je povest obsegala dva dela, a Levstik drugega dela, kjer bi govoril o zatiranju slovenskega naroda s strani vladne gospode, radi političnih razmer ni objavil in delo je ostalo glede na prvotno zamisel nedovršeno ter je tako najlepši torzo v naši literaturi. Na ta način je politika literaturi koristila, kajti v tej obliki je delo umetniško več vredno, mnogo bolj enotno in skladno, kakor pa bi bilo, če bi se mešali o pripovedovanju politični oziroma izrazito pravljlični elementi. V povesti so zanimive vse sestavine. Važen je leksikalično čist, plastični narodni jezik, pomembna je ritmično-melodična zgradba stavka in dialoga, a čez vse razveseljivo enotno je Levstik

očrtal osebe. Krpan je tako močan, samozavesten, svoboden, šegav, sam nase in na naravno kmečko etiko oprt človek, da je podobno izdelana osebnost kar redka v naši literaturi. Na sebi nima nič tistih slabih lastnosti, ki jih prenekateri označuje za prav slovenske, pa vendar je to resnično življenjska, škoda le, da legendarno obravnavana podoba slovenskega kmeta, ki se ume znajti v neprijetnih in neznanih okoliščinah zato, ker je tako naravno zrastel v svojem svetu in ga iz njega ne more nič premakniti. Ostale osebe so skladne s Krpanovim predstavnim svetom, kar kaže zavest enotnosti, ki jo je Levstik v svojih umetninah vedno izpričal.

Q. *Horatius Flaccus, Pismo o pesništvu. Preložil in razložil A. Sovrè. Cvetje . . . 3.)* Horacij ni imel na sebi prekipeljavajoče narave genija, ampak je bil zgrajena osebnost in zvest svojim načelom. Živel je toliko oddaljen od političnega hrupa, da je mogel svobodno misliti in si urediti življenje po svoje. Kajti temu talentiranemu poetu, ki je zelo dobro poznal svet, je šlo predvsem za pravice pisatelja, za njegovo prosto, neodvisno življenje, za čisto moderno — surovin bogatim Rimljanom in večkrat tudi današnjemu človeku nerazumljivo idejo. Zelo so ga zanimali tudi literarni problemi in na starost je napisal, največ po svojih skušnjah, kratko in vplivno, sicer nesistematično, a razmeroma dolgo veljavno poetiko. V tem svojem pismu je govoril le o nekaterih stvareh, izbiral iz kompleksa problemov samo tista vprašanja, o katerih je imel kaj zanimivega povedati. Opazljivo mnogo je govoril o drami, ki je bila v tem času v Rimu na priznani nizki stopnji, o epu (Virgil) in liriki (sam) pa je bolj redkobeseden. Sovrè je natisnil razen prevoda tudi original in pismo razčlenil do zgladne nazornosti. S tem ni dobila le klasična filologija dober prevod, ampak je delo pomembno tudi za našo skromno literarno vedo.

Josip Jurčič, Jurij Kózjak. Priredil dr. M. Rupel. (Cvetje . . . 4.) Podobno stremljenje kakor Levstikovega Krpana je rodilo tudi prvo Jurčičevo daljšo povest, le da Jurčič ni tako globoko razumel Levstikovega programa in je pri realizaciji ostal bolj na površju. Pri Levstiku je bilo delo duha večje ko njegova zunanja manifestacija in prav zato je mogel ustvariti umetnino, Jurčič pa se ni mogel dvigniti nad svoje delo, preveč ga je še težila vzgoja in mladost. V Juriju Kózjaku se pa že kažejo nekatere pomanjkljivosti, na katerih trpi vse Jurčičevo ustvarjanje, namreč pomanjkanje problematike človeške osebnosti in problematike družbe. Vedno ima človek vtis, da je moral Jurčič pripovedovati zato, ker je poznal zanimivo osebo ali pa skušal ustvariti dobro zgodbo, ki mu jo je dala domača zemlja, ne da bi znal v stvari, ki jih je opazil, globlje pogledati. Ponatis takega dela, ki ima danes samo literarno-zgodovinsko vrednost, je upravičen, če ga spremlja tako dober uvod, kakor ga je Kózjaku napisal Rupel. Analiza kaže, da so vse plasti, iz katerih je povest sestavljena same na sebi neenotne, kar moti tudi pri sintezi, kjer živahno dejanje te šibkosti le nekoliko prikriva.

Simon Jenko, Izbrane pesmi. Priredil dr. S. Pregelj. (Cvetje . . . 7.) Jenko pomeni v naši literaturi osebnost, ki od časa do časa nastopi v razvoju in zoperstavi preumetni in izdelani besedi, v katero raste skoro vsaka literarna smer, zopet žive, preproste življenjske ritme in izraze. Take izraze, ki so v neki meri kar vulgarni, je združil Jenko v nove ritmične like, jih napolnil z novo vsebino, ter dokazal na ta način svojo samoraslost, ki jo je potrdil še z zavestnim odklonom od posnemanja visoke Prešernove dikcije in forme.

Pregelj je v uvodu najprej sintetično zajel Jenkovo podobo, ki je „pevec od včeraj za danes in jutri“, mu določil vrednost in prišel do trditve, da je „lepota Jenkove umetnosti v prvotnosti in nepotvorjeni naravnosti“. Uvod je enoten, točen, plastično pregleden in zelo zanimiv, izbira pesmi pa zaradi precej skrčenega obsega ne razodeva tako dovršeno Jenkovega pesniškega lika, kajti marsikatero ritmično in motivno zanimiva in pomembna pesem je izostala. Seveda tudi nekatere bolj fantovsko razposajene ljubezenske in daljše pripovedne pesmi (Janezovi Neži, Ognjeplamtič, Pijanec poje i. p.), ki so za Jenka in njegov humor tako značilne, niso dobile prostora, a tu gre nedoslednost na račun čistosti teksta. Na sploh kaže izbor nekoliko stilizirano podobo tega vitalističnega, iskrenega pesnika, katerega najbolj točni obraz bomo prej ali slej iskali v njegovih zbranih spisih.

Tone Šifrer.

ANTON OVEN: DR. FRANCE PREŠEREN, KRST PRI SAVICI. Založila in za stoletnico izdala Belokranjska knjižnica. Metlika. 1935.

Oven je hotel v tej brošuri razrešiti važna vprašanja o „Krstu“.

Po kratkem pregledu literature o pesnitvi, kjer bi mogel omeniti vsaj še Penna 1867, Koblarja DiS 1924, 256, Albrehta LZ 1925, 245, je postavil Oven svojo trditve, da je snov, ki jo je obdelal pesnik v „Krstu“, snov iz Prešernovih mladih let in da je prav to snov hotel obdelati v tragediji 1832 in noveli 1833, a jo je končno porabil v „Krstu“, kar je po vsem pripravljaju nekak spaček, ki je nastal šele, ko je šla za tragedijo „po vodi“ tudi novela ter je iz tolikega dela nastala samo „pesnitev 503 verzov ter zanimiva tragedija za Prešerna in za nas“ (Ovna) (str. 27). Iz edinega verza o tragediji v „Novi pisariji“ je Oven posnel, da je imel Prešeren že ta čas snov, motiv, konflikt, način izvedbe ter razporeditev precej jasno pred seboj. Prešernovo vprašanje Čopu o metru za tragedijo, omemba Kastelcu, da *bi* načrt za tragedijo imel dovršen in *primerjanje* z Budikovim delom o Adolfu Nauskem, je pripravilo Ovna do tega, da je mogel napisati celo dispozicijo petdejske tragedije, kar pa seveda ni nič drugega ko časovna razvrstitev dogodkov v „Krstu pri Savici“. Če pomislimo na potrebo konkretne pogonske sile pri Prešernovem ustvarjanju, je vprašanje dejavne sile za tragedijo zelo važno. Če je bila to samo Budikova tragedija, je morala nujno kmalu pojenjati in Prešeren ni najbrž prišel niti do koncepta, kakor ga predpostavlja Oven. Ista stvar je z novelo, za katero pa Oven ne prinaša dispozicije. Morda je Prešeren res nosil snov iz slovenske zgodovine v sebi, a gotovo ne v takem obsegu kakor misli Oven, niti ne v takem kakor je realiziran v „Krstu“. Končno je snov le zunanja stran umetnine in je že s tega stališča postransko vprašanje, ali je ta zgodovinska snov živela v Prešernu dalj časa. Seveda pa ni pravilno, da je Oven te trditve raztegnil tudi na motiv, konflikt, idejo (torej jedro) pesnitve, kar je v direktnem nasprotju z idejo, izraženo v „Krstu“, ki je mogla nastati šele po letu 1834. iz 1835., in s posvetilnim sonetom. Oven je tudi prepričan, da je „Uvod“ nastal že pred Čopovo smrtjo, kar pa ni mogoče dokazati, saj različno ritmično (oblikovno) še ni različno življenjsko občutje. Ovnovo razpravljanje, s pomanjkljivostmi, ki jih znanstveni način razlaganja ne sme imeti, dela vtisk, da je „Krst“ samo fragment, in tako je zgrešena tudi misel, da nam je po vsem tem bolj približan. O problemu „Krst“ sem razpravljajal v 7.—9. številki LZ lani in ne bom zdaj ponavljal istih reči.

Tone Šifrer.